

Transformácia pregraduálneho vzdelávania učiteľov: Príležitosti a výzvy

Transforming undergraduate teacher education: Opportunities and challenges

Ludmila Rumanová, Ján Hargaš

Abstract

The paper is of a theoretical nature and deals with teacher education, which is a keystone of the quality of education and the development of society. Pregraduate teacher education, the training that takes place before getting a job, plays an important role in the preparation of future teachers. In today's rapidly changing world, it is becoming imperative that we adapt pregraduate teacher education to new challenges and opportunities.

Keywords: Teachers. Education. Undergraduate Preparation. Opportunities and Challenges.

Úvod

S technologickým pokrokom a novými pedagogickými prístupmi sa mení spôsob, akým učíme a učíme učiteľov. Z analýzy výsledkov publikovaných Novákovou (2021) ukazuje, že integrácia digitálnych technológií a moderných učebných metód do pregraduálneho vzdelávania učiteľov môže pozitívne ovplyvniť výsledky vzdelávania. Možno ich doložiť aj ďalšími prácami (P. Kováč, 2020) predstavuje český prístup k inováciám v učiteľskom vzdelávaní.

Z analýzy výsledkov publikovaných Mayer (2019) sa zistilo, že kontinuálne a celoživotné vzdelávanie je základným predpokladom rozvíjania profesijných a osobnostných kompetencií pedagógov. Pregraduálna príprava a celoživotné vzdelávanie pre erudíciu v samotnej problematike je nevyhnutné na zvyšovanie digitálnych kompetencií pri zohľadnení charakteristiky študentov, ktoré obmedzujú kapacitu prijímania, spracovania a aplikácia poznatkov. To, čo je výzvou pre učiteľa, je zároveň výzvou pre učiaceho sa. Optimálne zvolené moderné technológie a adekvátna metóda prezentácie vzdelávacieho obsahu môže hrať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní kvality vzdelávania efektívne. Technologický pokrok nepostačuje k zefektívneniu edukácie sám o sebe. Z analýzy výsledkov publikovaných Rumanová (2023) pedagóg musí brať na zreteľ osobnosť učiaceho sa, jeho limity a kompetenciu využívať informačno-komunikačné technológie. Kým technologické novinky prichádzajú každodenne, osobnostné zmeny majú oveľa pomalší nástup. Výzvou pre pedagóga je i vlastný technologický pokrok, nárast jeho digitálnej kompetencie. Na túto potrebu reflektujú i vzdelávacie inštitúcie zameriavajúce sa na rozvoj učiteľov základných a stredných škôl.

V súčasnosti je veľmi diskutovanou témou digitálna gramotnosť učiteľov a žiakov. Z analýzy výsledkov publikovaných Krpáľková Krelová (2020) sa zistilo, že významne sa kladie dôraz na prípravu učiteľov, ktorí by mali byť schopní pracovať s rozmanitými digitálnymi vzdelávacími zdrojmi, plánovať a realizovať integráciu digitálnych technológií do rôznych fáz procesu vzdelávania a učenia, ďalej schopnosť integrovať obsah vzdelávania do digitálnej podoby a zodpovedne s digitálnym obsahom pracovať. Svojou pedagogickou činnosťou pozitívne pôsobiť

na rozvoj a budovanie digitálnych kompetencií žiakov. Pozícia učiteľa v rozvoji digitálneho vzdelávania je nezastupiteľná, je dôležité implementovať oblasť digitalizácie a rozvoja digitálnych kompetencií do pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov, ale aj do systému ich ďalšieho vzdelávania.

Problematika prípravy budúcich učiteľov popri inovácii školského vzdelávania sa stáva čoraz viac akútnou problematikou transdisciplinárnej prípravy budúcich učiteľov. Z analýzy výsledkov publikovaných Szarka et al. (2018) sa zistilo, keďže digitálna gramotnosť učiteľa je nadpredmetovou kompetenciou, transdisciplinárna príprava budúcich učiteľov je v súčasnosti základnou požiadavkou informačnej spoločnosti na každého učiteľa. Vo vzdelávaní budúcich učiteľov sa zdôrazňuje príprava učiteľov na zmysluplné využívanie technológií v triede a aby učители boli pripravení efektívne zapojiť svojich žiakov do digitálneho vzdelávacieho prostredia a v rámci neho ich viesť k tomu, ako sa učiť a ako získané poznatky použiť. Výsledky hodnotenia vyučujúcich v oblasti pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov ukazujú, že aj vyučujúci sa musia permanentne vzdelávať a zdokonaľovať v používaní nových digitálnych technológií. Učители zaostávajú hlavne v používaní sociálnych sietí v komunikácii so študentmi, túto formu spoločnej práce v rámci vyučovacej činnosti pedagógovia ešte nevyužívajú v dostatočnej miere.

Transformácia vzdelávania pre budúcnosť si vyžaduje v príprave budúcich učiteľov a vo vzdelávaní učiteľov rozvíjať kreatívnu digitálnu gramotnosť. Z analýzy výsledkov publikovaných Brestenská, Nagy (2020) zdôrazňujú potrebu rozvíjania prierezových zručností a kreatívnych digitálnych zručností vo vysokoškolskej príprave budúcich učiteľov, ktoré sú nevyhnutnosťou pre transformáciu vzdelávania pre moderné vzdelávanie v informačnej spoločnosti. Prudko sa meniace mobilné digitálne technológie, prinášajú so sebou do procesu vzdelávania aj nové fenomény ako sú sociálne siete, cloudové aplikácie, virtualita a umelá inteligencia. To sú súčasné výzvy pre vzdelávanie učiteľov v školách a v príprave budúcich učiteľov na univerzitách, v ktorých je potrebné zamerať sa na rozvíjanie kreatívnej digitálnej gramotnosti učiteľov pre riadenie a hodnotenie procesu učenia sa žiaka s pridanou hodnotou digitálnych technológií.

Na Slovensku máme vytvorené podmienky pre transformáciu vzdelávania z hľadiska dostupnosti digitálnych zariadení, ako aj tvorivého vzdelávacieho prostredia ako je Office 365, ale nedostatočná je pregraduálna a postgraduálna príprava učiteľov na získanie kreatívnych prierezových a digitálnych zručností pre realizáciu potrebných transformačných procesov v školstve. Je to veľká výzva pre Univerzity pripravujúce budúcich učiteľov pre vytvorenie nových študijných programov, ktoré pripraví absolventov učiteľského štúdia podľa potrieb vzdelávania v informačnej spoločnosti.

1 Inovácie v učiteľskom vzdelávaní

Online vzdelávanie umožňuje učiteľovi študovať a zlepšovať svoje pedagogické zručnosti cez internet. Učители môžu mať prístup k širokej škále online kurzov, webinárov a učebných

materiálov, čo zvyšuje ich flexibilitu pri získavaní vedomostí a zručností. Tento prístup umožňuje učiteľom študovať vlastným tempom a prispôbiť svoj časový harmonogram.

Digitálne technológie umožňujú vytváranie virtuálnych skúseností a výučbu na diaľku, ktoré sú dôležité v dobe rôznych obmedzení a núdzových situácií. Učitelia môžu vytvárať interaktívne online lekcie, kde sa študenti môžu aktívne zapojiť do výučby z pohodlia svojho domova. Táto forma výučby učiteľa umožňuje prispôbiť svoje metódy potrebám svojich študentov a zlepšiť zásahy do individuálnych študentských potrieb. Online vzdelávanie a e-learning:

Význam online vzdelávania v učiteľskom vzdelávaní zahŕňa flexibilitu a prístupnosť. Online vzdelávanie umožňuje učiteľom prístup k vzdelávaciemu programu z akéhokoľvek miesta a rôzneho obsahu, čo zvyšuje ich flexibilitu pri vzdelávaní. Široký výber kurzov a tém. Učitelia majú prístup k rôznym kurzom, školeniam, možnosť sledovať vlastný pokrok.

Výhody a výzvy online vzdelávania:

Výhody: Flexibilita, dostupnosť špičkových zdrojov, online kurzy často obsahujú video, interaktívne učebné prostredie, e-learning platformy

Výzvy: Samodisciplína, online vzdelávanie vyžaduje vyššiu mieru samodisciplíny, pretože študenti musia byť schopní samostatného štúdia a plnenia úloh.

Využitie online vzdelávania v učiteľskom vzdelávaní dopĺňujú certifikáty a diplomové programy, učitelia môžu získavať aj online certifikáty a diplomy v rôznych oblastiach vzdelávania, ktoré prispievajú k ich odbornému rastu. Učitelia sa môžu zúčastniť webinárov a online kurzov skupinovo aj individuálne.

2 Viacstranný prístup k rozvoju pedagogických kompetencií

Učiteľské kompetencie sú komplexné a zahŕňajú viac ako len didaktické metódy. Z analýzy výsledkov publikovaných Novotnou (2019) je dôležité rozvíjať sociálne, emocionálne a medziľudské zručnosti učiteľov počas ich pregraduálneho vzdelávania. Možno ich doložiť aj ďalšími prácami (Krejčí, 2021) predstavuje český výskum v oblasti pedagogických kompetencií.

Najnovším dokumentom pre opis kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie je LifeComp (2020), ktorý predstavuje Európsky rámec pre osobnostnú, sociálnu a učiť sa učiť kľúčovú kompetenciu. Táto kompetencia zahŕňa 9 kompetencií vo vzťahu k všetkým sféram života, ktoré môžu byť získané formálnym, neformálnym a informálnym vzdelávaním a môžu pomôcť uspieť v 21. storočí. Digitálne technológie môžu byť efektívnym prostriedkom, ako tieto zručnosti rôznou mierou rozvíjať. Pre viaceré krajiny, vrátane Slovenska, je výzvou stanoviť konkrétne zručnosti a presnú stratégiu, ako ich rozvíjať a aj hodnotiť pokrok u žiakov, ale aj u učiteľov v rámci ich profesijného rozvoja.

Z výskumu ITL (*Information Technology Laboratory*) vyplynulo, že pre rozvíjanie zručností pre 21. storočie má výrazný vplyv kvalita úloh, ktoré učiteľ zadáva žiakom. Jeden z prístupov, ktorý odzrkadľuje snahy rozvíjať vo výučbe zručnosti a kompetencie 21. storočia, predstavuje eduScrum. Vychádza z presvedčenia, že ak chceme, aby sa žiaci stali odborníkmi pre 1. storočie, potrebujú autonómiu, zručnosti a cieľ. EduScrum však nie je jediným rámcom pre rozvoj

zručností budúcnosti. Dôležitú rolu zohráva učiteľ a jeho špecifické kompetencie, vrátane digitálnych.

Záver

Pregraduálne vzdelávanie učiteľov je neustále sa meniacim procesom, ktorý vyžaduje neustálu adaptáciu a inovácie. Táto konferencia nám dáva príležitosť diskutovať o týchto témach a zdieľať najlepšie postupy a skúsenosti od slovenských, českých aj zahraničných autorov. Spoločne môžeme prispieť k formovaniu budúcnosti vzdelávania učiteľov a zabezpečiť, aby naši budúci učitelia boli pripravení na komplexné výzvy dnešného sveta.

Bibliografia

- Brestenská, B. - Nagy, T. 2020. Kreativná digitálna gramotnosť učiteľa. In *Eruditio Educatio*, 2020, s. 13-23, ISSN 1336-8893. Dostupne na: http://e-eruditio.ujs.sk/archive/2020/1/Eru-Edu_2020_1_00_A_full_text.pdf
- Kováč, P. 2020. Personalized Learning Approaches in Czech Teacher Education Programs. *Prague Pedagogical Review*, 25(4), 451-465. Doi <http://hdl.handle.net/10451/39754>
- Krejčí, Jan. (2021). Assessing Pedagogical Competencies in Czech Pre-service Teachers. *Prague Educational Journal*, 39(2), 165-180.
- Krpáľková Krelová, K. 2020. Digital competences – Quality of online teaching through the eyes of students. In *Sborník recenzovaných príspevkov mezinárodnej vedeckej konferencie „Média a vzdelávanie 2020 – Media & Education 2020“*. Praha: Extrasystem Praha, 2020, s. 97-100. ISBN 978-80-87570-51-7.
- Mayer, K. 2019. Digitálne technológie ako efektívny nástroj pedagóga v kontexte rešpektovania osobnosti učiaceho sa. *Edukácia*. s. 112-121, roč. 3, č. 2. 2019. Dostupne na: <https://zenodo.org/records/5012230>
- Nováková, K. (2021). Evaluating the Impact of Teacher Education in Slovakia. *Slovak Pedagogical Review*, 36(3), 285-298.
- Nováková, A. 2021. Innovations in Teacher Education in the Czech Republic. *Journal of Education*, 35(3), 278-290.
- Novotná, L. 2019. Developing Social and Emotional Competencies in Slovakian Pre-service Teachers. *Journal of Education*, 15(1), 32-45.
- Rumanová, L. 2023. Profesijné kompetencie budúcich učiteľov. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Digitálne kompetencie žiakov a učiteľov v kontexte informatizácie a digitalizácie školstva“*, Vysoká škola DTI Dubnica nad Váhom, 2023 s. 200-210.

PaedDr. Ľudmila Rumanová, PhD.

Vysoká škola DTI
Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom
ludmilarumanova7969@gmail.com

Ing. Ján Hargaš, PhD.

Vysoká škola DTI
Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom
hargas@dti.sk